

Nhà báo Hữu Thọ (1932 - 2015): Trí thức không vô can

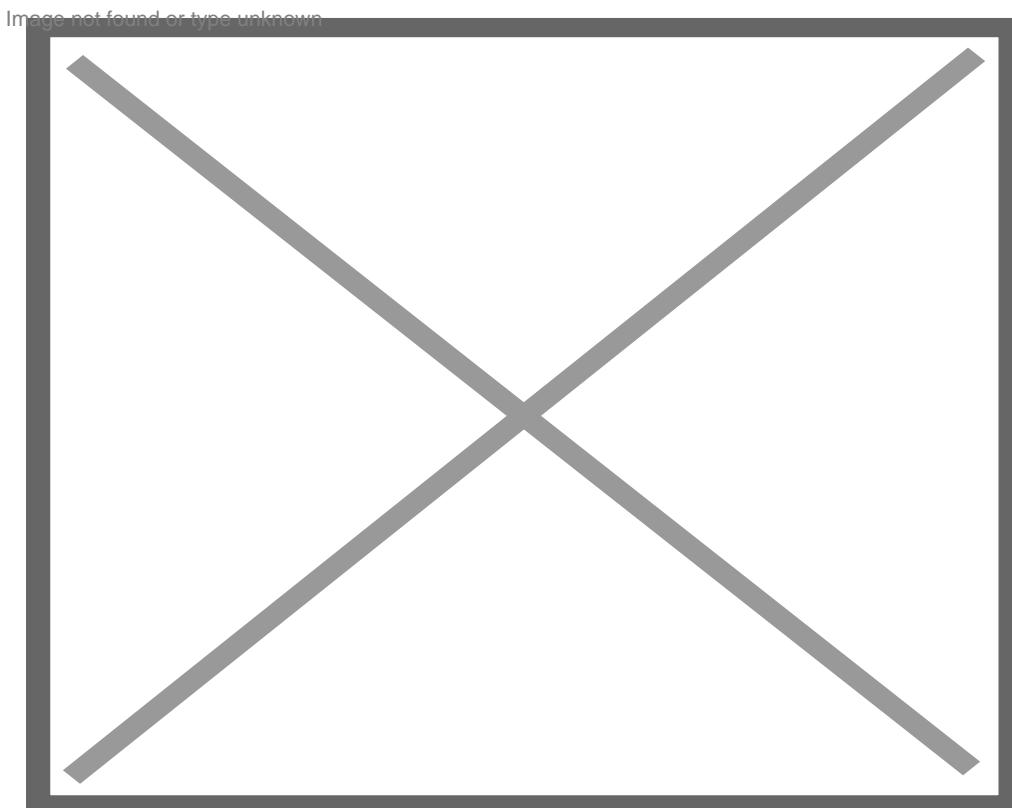
18:08 28/06/2016

Tác giả: Thái Sơn

Mới cách đây một năm thôi, cũng trong dịp kỷ niệm Ngày Báo chí Cách mạng Việt Nam, nhà báo Hữu Thọ đã xuất hiện trên không chỉ một diễn đàn với những lời tâm sự thao thiết và có nhiều phần lo âu cho làng báo Việt Nam. Tôi còn nhớ, trong cuộc gặp mặt của Thủ tướng Chính phủ với đại diện các cơ quan truyền thông, được tổ chức tại trụ sở của Bộ Thông tin - Truyền thông trong dịp đó, chính bài phát biểu của nhà báo Hữu Thọ đã khiến tất cả đều phải suy nghĩ với không ít tâm tư. Ông đã chia sẻ những nỗi buồn và thậm chí cả nỗi đau của ông trước hiện trạng có không ít những dấu hiệu xuống cấp về chất lượng hoạt động của các nhà báo...

M?t n?m trôi qua, nh? l?i nh?ng ?i?u mà nhà báo H?u Th? ?ã nói, cá nhân tôi càng c?m th?y l? ph?i nhi?u h?n trong nh?ng nh?n ??nh c?a ông.

Nh? m?t nén tâm nhang, trong d?p k? ni?m 91 n?m Ngày Báo chí Cách m?ng Vi?t Nam, xin gi?i thi?u l?i cùng b?n ??c n?i dung m?t trong nh?u cu?c trao ??i th?ng th?n và tâm huy?t v?i nhà báo H?u Th?...

Nhà báo H?u Th?.

H?ng Thanh Quang: *Th?a ông, ?ã bao gi? làm báo là m?t công vi?c d? dàng?*

Nhà báo H?u Th?: Làm báo lúc nào c?ng v?a d?, v?a khó. D? n?u anh có t?m lòng t?t, tôi s? nói v? ki?n th?c sau. Ch? c?n có t?m lòng t?t thì m?i s? ??u là d?. Nh?ng ngh? báo s? là r?t khó n?u trong lòng anh ngh? ngo?t ngoéo. ? ??i, có nhi?u chuy?n có th? d?i trá ???c nh?ng trong câu ch?, trong v?n ch??ng kh?ng ai nói d?i ???c ?âu. Và m?i s? s? tr? n?n ph?c t?p n?u trong bài vi?t anh nói d?i, có kh?o d?ng k? thu?t che gi?u thi? r?i c?ng l?i ra...

Nh?ng ?ôi khi ta có t?m lòng nh?ng ta v?n kh?ng ??t ???c hi?u qu? mong mu?n trong bài vi?t thi sao?

- Còn ph?i có ki?n th?c n?a! Ng??i làm báo c? ??i ph?i th?u n?p th?ng tin, thu th?p t? li?u thi m?i có th? có l?c ??a ra ???c nh?ng ?ánh giá ?úng và t? ???c th?ái ?? ?úng ??i v?i nh?ng v?n ?? quan tr?ng mà m?nh ?? c?p trong bài vi?t. Có hai ?òi h?i r?t quan tr?ng ?? nhà báo có th? ??a ra ???c ?ánh giá ?úng ?? t? th?ái ?? ?úng c?a m?nh: M?t là t?m lòng v?i ??t n??c, v?i nh?n d?n, v?i con ng??i nh? th? nào? Hai là s? hi?u bi?t c?a anh nh? th? nào? Anh ph?i có ?? ki?n th?c và ?? t?m th?c th?i khen m?i ?úng và ch?m m?i ?úng. Nói th? nh?ng x? h?i c?ng ph?i th?ng c?m v?i anh em nhà báo. Có nh?ng sai sót thu?c v? ki?n th?c, có nh?ng sai sót thu?c v? s? c?n tr?ng trong ph??ng ph?p. Nh?ng cái ?ó c?ng là khuy?t ?i?m nh?ng có th? th?ng c?m. Nh?ng có nh?ng sai sót thu?c v? ??ng c? kh?ng t?t thi kh?ng bao gi? ???c th?ng c?m. V? cái ??ng c? ?y thi? ng??i làm báo ph?i t? ph?n ??u, ch? ch?ng ai ph?n ??u h? nhà báo ???c. Th? n?n ta m?i nói vi?c làm báo nó v?a kh? v?a d?. Nói chung, ch? làm cho nó v?a ph?i thi?n ??i ch? có chuy?n g?i là kh?ng làm ???c, nh?ng làm cho nó gi?i và góp ???c m?t ph?n s?ng t?o vào s? s?ng t?o chung c?a c?ng ??ng, c?a ??ng nghi?p thi? c?c k? kh?o. Vi?c g?i c?ng kh?o ch? kh?ng ph?i là chuy?n làm báo ?âu. Trong dàn ??ng ca nói chung, t?m ???c ti?ng nói riêng c?a m?nh ?âu có d?...

V?i cá nh?n ông, m?t ng??i thành ??t trên m?i ph??ng di?n, làm báo ?ã bao gi? là vi?c d? ch?a?

- ??n b?y gi? tôi v?n nh? m?t l?i mà ông Thép M?i ?ã t?ng khuy?n tôi. D?o ?y tôi m?i chuy?n t? c?p ?y ??ng ??a ph??ng sang làm báo và b? th?t b?i liên t?c, ??n m?c tôi ?ã ??nh b? ngh? vì th?y nh?ng b?n b?ng l?a nh? V?n Tr?ng, V?n S?n, B?ch Di?p, Tr?n Minh Tân ??u th?nh công c?, ch? ri?ng m?nh thi kh?ng ?âu vào ?âu. Th?y v?y, nhà báo Thép M?i m?i nói th? này: Th? nh?t, "mày" (ch?ng tôi ?ã x?ng hô v?i nhau nh? th?) c? hay n?n chí, ngh? này ph?i ki?n tr?i vì kh?ng ai m?t l?c mà vi?t hay ???c. Th? hai n?a là, "tao" ??c "mày" "tao" chán ch?nh ? cái ch? này, mày h?t ??a ý ki?n ông này, ??a ý ki?n ông kia, nh?ng ng??i ta mu?n bi?t ý ki?n c?a "mày" thi "mày" l?i kh?ng nói!... Trong ngh? làm báo, m?t vi?c c?c k? quan tr?ng là anh ph?i ch?n ???c m?t cái gi?ng c?a anh, anh ph?i ch?n ???c ?úng ý ki?n c?a anh. Tôi cho là nh?ng g?i mà nhà báo Thép M?i nói v?i tôi khi ?ó ?ã là l?i khuy?n có ý ngh?a r?t quan tr?ng ??i v?i s? rèn luy?n c?a tôi. Nh?ng có ???c ti?ng nói riêng kh?ng ph?i d?. Trái ??t thi? r?ng m?nh m?ng nh?ng m?i ng??i ??ng ch? c?n ?? m?y ch?c centimét vuông th?i, nh?ng ph?i ??ng ?úng trên ?ôi ch?n ch?nh m?nh thi m?i có th? ??ng v?ng trong cu?c ??i này.

V?n h?o Nga Maxim Gorky c?ng t?ng nói, ph?i có tr? tu? dù nh? bé nh?ng là c?a m?nh. Có ???c cái c?a m?nh c?ng ?ã là vi?c kh?o, nh?ng có r?i l?i nói ra ???c ?? x? h?i ch?p nh?n l?i càng là vi?c kh?o h?n.

- Làm ngh? báo, ?óng góp ý ki?n v?i x? h?i c?ng kh?ng ph?i là vi?c ??n gi?n ?âu nh?.

Bút sa g? ch?t, m?t l?i ?ã th? "t? mÃ nan truy".

- ?úng th?.

Trong nh?ng mô hình xã h?i truy?n th?ng, th??ng th??ng ng??i ta hay nh?n m?nh t?i vai trò quy?t ??nh c?a ch? th?, t?c là thành b?i ? ??i ???c quy?t ??nh b?i các ch? ng?. Th? nh?ng, trong xã h?i hi?n ??i, chúng ta bu?c ph?i hi?u ra r?ng, m?t s? thành công bao gi? nó c?ng bao hàm c? m?t chu?i nh?ng s? v?t. Thí d?, ?? truy?n bá m?t ý t??ng ?úng thì không ch? ta nói ra ???c cái ?úng mà còn ph?i nói ra cái ?úng ?y vào ?úng lúc nó có th? ???c xã h?i ch?p nh?n ?úng nh?t. Theo ông, ? trong nh?ng th?i ??i nào thì công vi?c c?a nhà báo ?? khó kh?n nh?t? B?i l?, nhà báo n?u mu?n hoàn thành thiên ch?c c?a mình thì không ch? anh nói hay, nói ?úng, mà anh ph?i nói hay nói ?úng ?úng lúc, ?úng tâm th? xã h?i, ?úng ??i t??ng c?n nghe thì anh m?i ???c coi là thành công. Theo ông, trong tình hình xã h?i n??c ta hi?n nay, công vi?c làm báo ?ang ? tình hu?ng nh? th? nào?

- Quang ?, ? ??i không ph?i lúc nào ng??i ta c?ng nói th?t. Ng??i ta ch? nói th?t v?i nh?ng b?n bè tri k? thô...
?i?u này thì tôi hi?u, Bá Nha ch? ?ánh ?àn cho T? K? nghe thô...; ? ??i, không ai ?àn g?y tai trâu c?...

- Ng??i ta ? ??i ch? nói th?t b?ng v?i ng??i tri k? thô... ch? không ai mang chuy?n trong nhà ?i ra nói ngoài ???ng, tr??c công chúng. Không ai mang chuy?n riêng, tâm tình ?i nói v?i nh?ng ng??i s? giao, b?i làm th? là c?c k? nguy hi?m. Th? cho nên không ph?i ai lúc nào c?ng nói th?t, t?c là ng??i ta ph?i tôn trọng s? th?t, nh?ng không ph?i lúc nào ng??i ta c?ng nói th?t h?t. Nh?ng c?ng không ???c nói d?i... Mu?n nghe ???c ti?ng nói th?t c?a dân, c?a ??ng nghi?p thì tr??c h?t ph?i là ng??i ??ng c?m, tri k? c?a h?.

?ã là nhà báo thì có khi ch?a nói ra ???c h?t s? th?t nh?ng d?t khoát là không ???c nói d?i, không ???c ch?
??ng nói d?i, không ???c ?n không nói có...

- Tôi nói thí d? th? này. Ngay c? khi mình ??nh t? thái ?? v? m?t v?n ?? g?i ??y, thái ?? c?a mình là ?úng, mình ngh? là ?úng, nh?ng v?n ?? quan tr?ng ? ch? mình ph?i bi?t bày t? thái ?? ?úng ?y vào lúc nào và nói ra v?i cái gi?ng nào. N?u nói ra không ?úng gi?ng thì ó là vi?c c?c k? nguy hi?m ??i v?i ng??i làm báo. Hi?n nay, ??i v?i m?t s? anh em nhà báo, có nh?ng vi?c g?p tai n?n thì chính là b?i vì nói không ?úng lúc. Tôi nói ví d? v? vi?c r?t c? th? v?a m?i x?y ra, khi mà ??u n?m Chính ph? tuyên b? d?t khoát không t?ng giá x?ng d?u. Cái v?n ?? quan tr?ng ? ch?, ? th?i ?i?m ?y, chúng ta ph?i ch?p hành k? c??ng chung, b?i n?u ch? s? su?t m?t chút là có th? d?n t?i ?? v? c? n?n kinh t? ch? không ph?i chuy?n ??n gi?n. Trong lúc xã h?i ? nh?ng giai o?n ??c bi?t, ?ang c?n gi? v?ng k? c??ng và bày t? quy?t tâm không ?? giá t?ng thì ngay c? khi trong lòng anh ch?a thông l?m v? m?t gi?i pháp nào ?ó, anh c?ng ph?i ?ng h?, vì l?i ích chung to l?n h?n. B?i làm khác ?i có th? d?n t?i phân tâm trong xã h?i, có th? gây r?i ren nguy hi?m, th?m chí ?nh h??ng ??n c? v?n m?nh c?a dân t?c. Nh?ng lúc ?y có nhà báo thì l?i th?y r?ng quy?t ??nh ?y không kh? thi.

R?t khó kh? thi...

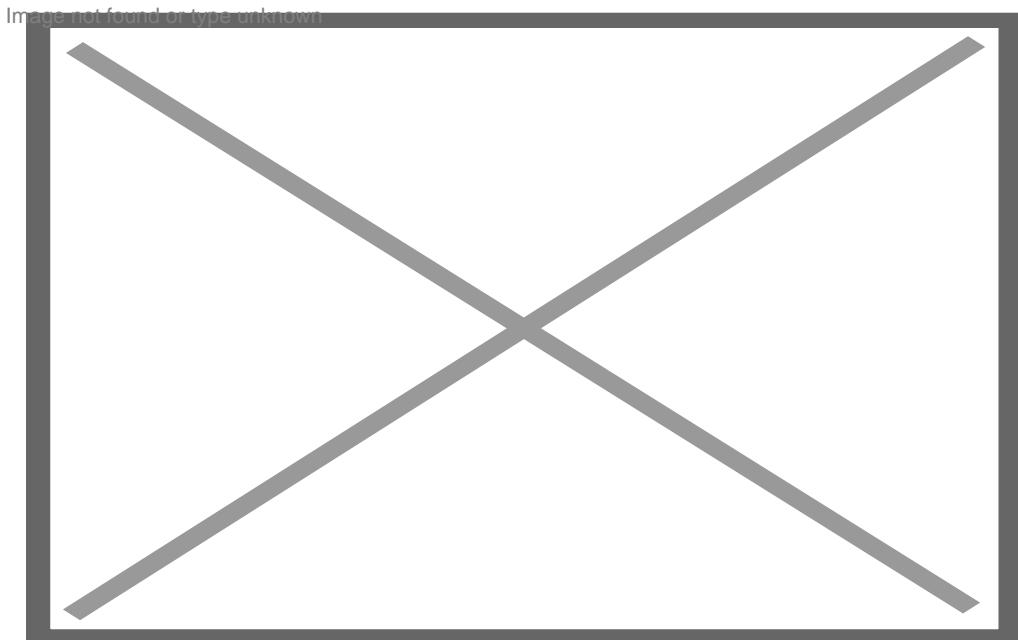
- ?úng, r?t khó kh? thi. Nh?ng n?u nói ra ?i?u ?ó không ?úng lúc thì d? t?o nêu s? thi?u lòng tin vào m?t quy?t sách l?n. Và ?ó là m?t vi?c vi ph?m quy t?c chung nên có th? b? ph?t. Có ?i?u, khi ti?n ph?t ch?a k?p thu thi m?y B? ?ã l?i tuyên b? t?ng giá x?ng d?u... ? ây, ý ki?n c?a nhà báo không sai, nh?ng sai là ? th?i ?i?m ??a ra ý ki?n ?ó trong công lu?n. Nói không ?úng lúc, nói s?m c?ng có th? b? coi là nói sai.

Nói không ?úng lúc d? t?o hi?u ?ng tiêu c?c. C?m ?èn ch?y tr??c ôtô nó tr? trêu là nh? v?y!

- Nói không ?úng lúc và không ?úng cách d? t?o nêu s? phân tâm cho xã h?i v? nh?ng quy?t sách c?a Chính ph?. Quy?t sách c?a Chính ph? thì lúc này ph?i th? này, lúc khác thì l?i ph?i th? khác. Không ph?i là ng??i ta không nh?t quán nh?ng b?i vì trong b?i c?nh này thì c?n quy?t sách này, trong b?i c?nh khác l?i c?n quy?t sách khác. ??y là tr??ng h?p nói ?úng còn th?, ch? tr??ng h?p nói sai thì còn nguy hi?m h?n. G?n ?ây anh em hay nói v? tin ??n. Tin ??n thì xã h?i nào c?ng có, lúc nào c?ng có. Tin ??n th?i ti?t, tin ??n chính tr?, tin ??n kinh t?... Nh?ng chúng ta ph?i nh? r?ng, ??c ?i?m c?a tin ??n là nó không chính th?c và có tính lan truy?n r?t cao, theo h??ng th?i ph?ng, b?p méo, cho nên ng??i ta m?i b?o là, m?t ??n m??i và tam sao th?t b?n...

H?i tôi còn làm s? quan ? Binh ?oàn Tây Nguyên, tôi nghe anh em hay nói, "lính ??n, không ch?n thi cáo"... (c??i)

- (c?ng c??i): Có tin ??n có m?t ph?n s? th?t. Nh?ng nhà báo không ???c góp tay vào vi?c truy?n lan nh?ng tin ??n. V?a r?i tôi th?y m?t s? ng??i làm báo ?ã có nh?ng sai sót nh? ??a nh?ng cái thông tin ? d?ng tin ??n lên các ?n ph?m c?a mình. Vi?c này là không th? ch?p nh?n ???c, vì ngay c? ch? nhân c?a nh?ng trang web, n?i công b? nh?ng tin ??n ?ó, c?ng ?ã ghi r?ng h? không ch?u trách nhi?m v? nh?ng thông tin này; t?t nhiên, tôi c?ng không tán thành cách làm ?ó. Th? mà có ng??i l?i s? d?ng nh?ng thông tin ?ó làm t? li?u c?a mình r?i ??a ra ?ánh giá, bình lu?n này n? thì c?c k? nguy hi?m. B?i anh làm nh? th? thì anh ?ã chuy?n nh?ng tin ??n sang m?t tr?ng thái khác, thành d? lu?n xã h?i m?t r?i... Khi ??c nh?ng d?ng bài nh? th? thì th?c s? tôi c?m th?y s? cho cách làm báo ?ó c?a m?t s? anh em. Anh ?ánh giá và bình lu?n v? tin ??n có ngh?a là, th? nh?t, anh công nh?n tin ??n là thông tin chính th?c; th? hai, khi anh bày t? thái ?? c?a mình v? nh?ng tin ??n ?y thì nó sang m?t khái ni?m khác v? tâm lý xã h?i, nó chuy?n thành d? lu?n xã h?i cho nên nó nguy hi?m h?n. M?t s? anh em làm báo ? mình ?ã không hi?u khoa h?c v? tâm lý ?? ?i?u ch?nh cách s? d?ng thông tin. Anh c?ng v?y, tôi c?ng v?y su?t ngày nghe tin ??n, tin ??n nó ??y r?y...

Nhà báo H?u Th? và nhà th? H?ng Thanh Quang.

Chúng ta ?ang b? vây b?a b?i nh?ng tin ??n.

- Sáng ra t?p th? d?c ?ã nghe tin ??n r?i, nghe m?y c? v? h?u nói có ph?i ông này s?p thôii ch?c, ông này s?p l ên khôn? G?p ch? bán xôi là ch? y? ?ã có th? nói ra nh?ng tin ??n v? giá c? r?i... Không ai có th? b?t tai v?i các tin ??n. Nh?ng ??i v?i chúng ta, v?n ?? quan tr?ng là thái ?? c?a mình ??i v?i tin ??n. ??i v?i ng??i làm báo có th? nghe tin ??n ó ?? tìm hi?u s? th?t nh?ng khôn? bao gi? ???c coi tin ??n là m?t thông tin b?i vì nó khôn? có ngu?n. Nh?ng cái ?ó là nh?ng c? s? khoa h?c r?t c? b?n mà ng??i làm báo c?n bi?t. Nh?ng nh?ng sai sót liên quan t?i các tin ??n ?y là nh?ng sai sót v? ki?n th?c ngh? nghi?p; tôi mu?n nói r?ng, v? nh?ng sai sót ?y thì ph?n n ào có th? th?o lu?n v?i anh em ???c và phê bình. Nh?ng nh?ng sai sót v? ??ng c? thì nó r?t nguy hi?m, khôn? th? châm ch??c...

R?t khó ???c n??ng nh??

- Có m?t s? nguy hi?m n?a trong ngh? làm báo là hi?n nay v?n còn hi?n t??ng m?t s? nhà báo h?p tác v?i nhau ?? cùng "?ánh"...

?ánh "??ch"?

- Không ch? th?. Có m?t s? nhà báo t? t?p v?i nhau ? quán cà phê, quán bia. T?t nhiên, các nhà báo h? tìm ch? ?? giao l?u v?i b?n bè là cái c?n thi?t, nhà báo hay v?n ngh? s? ??u th? c?, ??u c?n ??ng nghi?p... Thí d? nh? ông ngh? s? n?i ti?ng ? g?n nhà tôi ?ây, ông ?y c?ng tìm ??n m?t quán cà phê quen thu?c vì ông ?y ng?i ??y thì s? có b?n tìm ??n ông ?y ?? hàn huyên, tâm s?. Nhu c?u này là chính ?áng. Nh?ng ??n ch? giao l?u ?y mà bàn v?i nhau cùng "?ánh" ông này, cùng "nâng" ông kia theo ki?u "?ánh, nâng h?i ??ng" thì là vi?c khôn? th? ch?p nh?n ???c. Không ph?i tôi nghe tin ?ó t? c? quan ch?c n?ng ?âu, tôi nghe tin b?n bè ??ng nghi?p ??ng ??n nói. H? bàn v?i nhau, mày ?ánh th? tr??ng tao ?i, b?i vì tao khôn? th? ?ánh th? tr??ng tao ???c, còn trên báo tao thì tao s? gi?p mày ?ánh th? tr??ng mày... ??i khái th?! Tr??c ?ây tôi ?ã t?ng nghe chuy?n ? m?t t?nh n? x?y ra tình tr?ng m?t ?oàn k?t trong ??i ng? cán b?, th? là m?i m?t v? lanh ??o l?i "n?m" l?y m?t ông nhà báo ?? có công c? ?ánh nhau... Th?c bu?n! Và th?c nguy hi?m!

Nhà báo r?t d? b? l?i d?ng n?u nh? khôn? làm ?úng vai trò, ch?c n?ng c?a mình.

- Nhà báo qu? th?c là d? b? l?i d?ng, mà khôn? ph?i ch? vì phong bì ?âu nhé. Có r?t nhi?u m?i quan h?, có khi vì thân tình, vì ân ngh?a, ch? khôn? ph?i t?t c? ch? vì phong bì. Nh?ng m?i hành vi nh? th? ??u t?o n?n s? méo mó thông tin.

Mình nhìn ??i méo mó và ??i nhìn mình c?ng méo mó luôn...

- Mình nhìn ??i méo mó thì ch?c ch?n ??i nhìn mình s? méo mó. Tôi xin nói, doanh nghi?p nào c?ng c?n qu?ng bá và doanh nghi?p nào c?ng c?n nhà báo, nh?ng theo m?t ?i?u tra xã h?i h?c v?a r?i, 40% s? ch? doanh nghi?p nói là h? r?t s? nhà báo, r?t ng?i các nhà báo. M? khi nhà báo nói sai thì th?m chí h? c?n khuyên nhau m?t câu r?t tiêu c?c là: nhà báo nói sai c?ng ??ng có cãi. Vì cãi nó thì chuy?n n? r? sang chuy?n kia, b?i cu?c ??i c?a mình ?âu ph?i ch? có m?t chuy?n, chuy?n n? r? sang chuy?n kia thì khôn? bi?t l?i nào mà ra. Cho nên trong ngh? làm báo, chúng mình c?n th?n tr?ng h?n. Victor Hugo th?i x?a ?ã có lúc nói, ??c báo ch? toàn th?y nh?ng chuy?n x?u xa c?, làm cho con ng??i chán n?n. Bà T?ng Khánh Linh bên Trung Hoa trong h?i ký c?a mình có vi?t, có lúc bà ?ã khôn? h? mu?n ??c báo, xem tivi...

? n??c ngoài có r?t nh?i?u ng??i nh? th?. H? b?o xem các ch??ng trình th?i s? trên tivi thì ch? thêm bi quan v? cu?c s?ng, trong khi cu?c s?ng th?c hoàn toàn ?âu có nh? th?.

- Nh?ng c?ng có nhi?u ng??i, k? c? b?c tr?gi? h?n hoi, khen ngh? làm báo l?m. Th?m chí còn khen m?t cách quá ?áng n?a c?. Thí d? nh? có m?t câu nh? th? này: N?u ph?i ch?n gi?a báo chí và nhà n??c thì thà có báo chí mà không có nhà n??c còn h?n là có nhà n??c mà không có báo chí! Nói th? thì c?ng quá, nh?ng ? n??c ngoài có ng??i nói th?... Tuy nhiên, ph?i th?y vai trò quan tr?ng c?a báo chí trong dân ch? hóa xã h?i mà ??ng và Nhà n??c ta r?t coi tr?ng. Nh?ng nh?n nh?n m?t cách công b?ng, xin l?i b?n, ph?i th?ng th?n nh?n là ch?t v?n hóa c?a báo chí nh?n chung là ch?a cao, tr? m?t s? bài báo, m?t s? t? báo...

Nhìn chung, c? nhân lo?i c?ng ch?a bao gi? hài lòng v? trình ?? báo chí ???ng th?i...

- M?t t? báo có s? l??ng phát hành cao thì c?ng t?t, vì báo có công chúng ?ông. Nh?ng c?n nh?t là nh?ng t? báo sang tr?ng, có ch?t l??ng cao. M?t t? báo không ph?i ngày nào c?ng sang tr?ng ???c nh?ng m?t c? quan báo chí thì d?t khoát ph?i có nh?ng ?n ph?m sang tr?ng. N?u anh ?i xem nh?ng hi?u sách l?n ? trên th? gi?i thi anh s? th?y m?t ?i?u, h? c?ng có "sách ?en" nh?ng bao gi? "sách ?en" c?ng ?? d??i g?m, anh c?n mua thì h? bán, còn các cu?n sách ?ã ???c ?? trên k? thi ??u là sách sang tr?ng c?. Th?m chí, có nh?ng ng??i làm sách làm báo còn nói, cu?n sách sang tr?ng, t? t?p chí sang tr?ng là ph?i sang tr?ng t? n?i dung ch? ngh?a cho ??n hình th?c trình bày n?n kh?ng ??a ?nh vào ??y. Có nh?ng anh c?c ?oan ??n th? c?! Theo h?, ?nh có th? làm cho ch? ngh?a cao l?n ho?c th?p ?i, n?n ?n ph?m ph?i ch? tuy?n ch? ngh?a, sang tr?ng chính là ch? còn ch? ngh?a. M?t t? báo n?i ti?ng ? Pháp có m?t th?i k? n?u c??ng l?nh kh?ng bao gi? ??ng ?nh, b?i vì theo ban biên t?p, th?c ch?t c?a h? là con ch?, ch? kh?ng ph?i là ?nh, vì ?nh kh?ng t?n ???c con ch? l?n mà có khi còn l?m sai l?c ý ngh?a c?a con ch? ?i...

Ông nói th? khi?n tôi nh? t?i m?t bài th? c?a Tây Ban Nha, vi?t t? nh?ng n?m 30 c?a th? k? tr??c. Bài th? ?ó ??nh ngh?a th? n?o là th?, tôi ?ã d?ch ra ti?ng Vi?t t? nguyên b?n ti?ng Tây Ban Nha. ??i ý bài th? ?ó nh? sau:

"Hãy ch? bài th? ra t?ng t? m?t,

Và hãy t??c ?i t?t c?

?i?u,

V?n,

R?i t?i t? ra gió.

N?u khi ?y v?n c?n ?i?u g? ?ó,

Thì ??y, chính là Th?!"

Nói quá l?n th? nh?ng th?c s? Th? theo ?úng ngh?a c?a nó luôn là nh?ng con ch? sang tr?ng, kh?ng c?n b?t c? s? ph? tr? n?o n?a.

- Bây gi? tình hình khác r?i. Bây gi? thi ngay c? t? báo ?y sau m?y ch?c n?m c?ng b?t ??u ph?i ??ng ?nh r?i vì kh?ng có ?nh thi kh?ng có ng??i mua. Nh?ng quan ?i?m c?a h? v?n là nh? th?: sách sang tr?ng, sách kinh ?i?n là ch? trình bày ch?, cái ??p là ? s? trình bày ch? ??p, ch? kh?ng ???c trình bày l?o?t minh h?a hay ?nh...

Tôi ngh? r?ng, tôi c?ng nh? ông, chúng ta r?t ??ng tình v?i nhau ? quan ?i?m, chuy?n toàn c?u hóa là m?t xu h??ng t?t y?u r?i, m?i th? ông Tây nó ph?i có s? k?t h?p và có nh?ng giá tr? mang tính toàn nhân lo?i. Cái ?ó

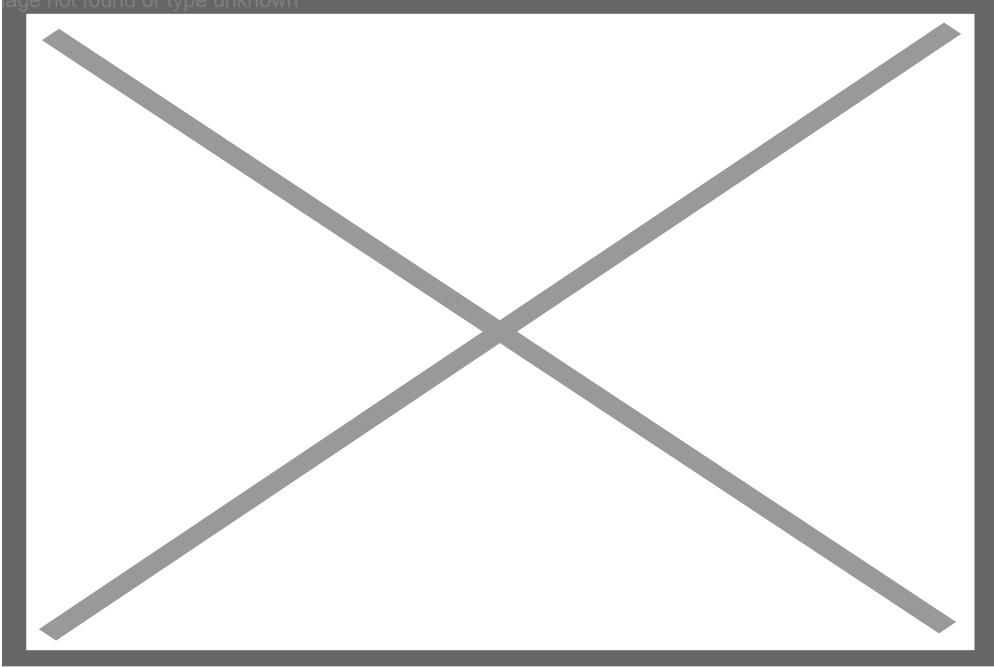
thì mình không ph? nh?n. Nh?ng ??n bây gi? tôi v?n ngh? r?ng, v?n hóa m?i mi?n ??u có nh?ng ??c thù riêng. C? v?n hóa ??c c?ng v?y. Và n?u tôi ? ph??ng ?ông, tôi m?i ch? ??c nh?ng sách kinh ?i?n c?a ph??ng ?ông thì ?i?u ?ó không có ngh?a là tôi không có v?n hóa ??c.

- ?úng th?.

T?t nhiên, tôi c?ng hi?u r?ng, b? h?c là m?nh m?ng, c?n ph?i liên t?c n?p tri th?c, không ng?ng, không ngh?. Nh?ng nói th?c là tôi r?t khó ch?u khi nghe th?y ai ?ó b?o, n?u ta còn ch?a ??c cu?n sách này hay cu?n sách kia t? m?t n?n v?n hóa mà tr??c ?ây, chúng ta còn ch?a có ?i?u ki?n ?? ti?p c?n t?c là ta hoàn toàn không có v?n hóa. Ch?ng l? n?u ng??i ph??ng ?ông trong giai ?o?n l?ch s? nào ?ó còn ch?a bi?t ??n v?n hóa ph??ng Tây thì có ph?i nh? th? là ng??i ph??ng ?ông m?ng mu?i và không có v?n hóa hay không?

- Th?i k? anh Tr?n Hoàn còn làm B? tr??ng B? V?n hóa - Thông tin, có l?n tôi ?ã bàn v?i anh Tr?n Hoàn r?ng, chúng ta ph?i tìm m?i cách ?? h? tr? vi?c d?ch t? 100 ??n 500 cu?n sách c? b?n có giá tr? c?a loài ng??i, t? th?i c? La Mã cho t?i nay sang ti?ng Vi?t. Bên Trung Qu?c ng??i ta ?ã làm xong vi?c trong 10 n?m... Ta c?ng ph?i làm xong chuy?n ?y ?i ?? cho t?t c? ng??i Vi?t Nam dù không bi?t ngo?i ng? thì c?ng v?n có th? ti?p c?n ???c nh?ng giá tr? v?n minh c?a th? gi?i. Tuy nhiên, vi?c này ??n g?n ?ây v?n ch?a làm ???c. Nói m?t cách công b?ng, r?t c?n ti?p thu nh?ng thành t?u v?n hóa ph??ng Tây ??ng th?i c?ng không ???c xem nh?, th?m chí coi th??ng nh?ng giá tr? v?n hóa ph??ng ?ông. Bác H? c?a chúng ta ngay t? n?m 1924, khi còn ? tu?i thanh niên, c?ng ?ã nói r?ng, Ch? ngh?a Mác c?ng c?n ph?i b? sung thêm ph?n v?n hóa ph??ng ?ông, ch? n?u ch? t?ng k?t v?n hóa ph??ng Tây thôi thì ph??ng Tây ch?a ph?i toàn th? gi?i.

T?i sao l?i nói ph??ng ?ông không có v?n hóa ??c? ??o ??c Kinh, Lu?n Ng?, Kinh V? ?à, Kinh Pháp Hoa, r?i ngay ? ta, nh?ng V?n ?ài Lo?i Ng?, Ki?n v?n Ti?u l?c, Bình Ngô ??i cáo... ch?ng ph?i là nh?ng tác ph?m v? ??i sao! G?n ?ây v? h?u tôi m?i có th?i gian ??c t? nguyên b?n m?t s? tác ph?m tri?t h?c ph??ng ?ông và th?y r?t sâu s?c, r?t chí lý... Ch?ng h?n Kh?ng T? nêu v? 9 ?i?u c?n có c?a ng??i quân t?. T?t nhiên, khái ni?m quân t? và ti?u nhân ? ?ây là theo tiêu chí c?a xã h?i phong ki?n, nh?ng ??n ngày nay, v?i chúng ta, nh?ng ng??i làm báo, c?ng có nh?ng ?i?u h?t s?c b? ích; ch?ng h?n nh? trong 9 ?i?u ?ó có nh?ng ?i?u: "khi nh?n, ph?i nh?n cho minh b?ch", "khi nghe, ph?i nghe cho rõ ràng", "nói n?ng ph?i trung th?c", "?i?u gì nghi ho?c, ph?i h?i han", "khi t?c gi?n, ph?i ngh? t?i h?u h?a", "khi th?y l?i, ph?i ngh? t?i ?i?u ngh?a"... T?c là v?n ?? v?n hóa ??c ? ?ây, quan tr?ng là ??c gì và ?i?u ki?n cho ng??i ta ??c, ti?p c?n v?i tri th?c c?a loài ng??i, c?n ph?i ??c c? tài s?n tinh th?n c?a ph??ng ?ông và ph??ng Tây.

T?c là chúng tôi s?n sàng lúc nào c?ng m? lòng ?? bi?t thêm vì b? h?c m?nh m?ng, nh?ng trong m?t t?p?ng hu?ng nào ??y, m?t hoàn c?nh nào ??y, chúng tôi ch?a bi?t ???c tác ph?m ?y thì c?ng ??ng nh?n danh minh là trí th?c Tây h?c mà s? v? chúng tôi kh?ng có v?n h?o ??c!

- ?úng v?y.

Hi?n nay, m?t s? ng??i ?ang nói r?t r?m r? l?en r?ng, vai trò c?a trí th?c là ph?i ph?n bi?n, ph?i t? duy ??c l?p, nh?ng h? l?i hi?u vi?c ph?n bi?n , vi?c t? duy ??c l?p ?y nh? cách nh?n, cách nói ph?i "kênh k?nh" m?t ch?t v?i chính quy?n ??ng nhi?m, th?m chí ??i khi là nói ng??c. V? nh?n t? góc ?? y, m?t s? ng??i cho r?ng các c? ta ng?y x?a kh?ng ph?i trí th?c. Theo nh?ng ng??i n?y, k? c? các b?c s? phu ng?y x?a c?ng ch?a ph?i trí th?c v?i lu?n lu?n nh?t nh?t nghe l?i vua, ??u h?nh x? theo cách trung qu?n r?i ?ai qu?c (?!). Ông ngh? th? n?o v? v?n ?? n?y? Ch?ng ta ph?i nh?n c? cái nh?n bi?n ch?ng th? n?o ?? th?y là trí th?c kh?ng ph?i lúc n?o c?ng ph?i nói ngang, t?c là khi ng??i ta nói A thi minh ph?i nói B, khi vua nói A thi anh ph?i nói B thi m?i là trí th?c?

- Theo Ngh? quy?t 7 c?a Trung ??ng v? v?n ?? trí th?c v?a r?i, chúng ta ??nh ngh?a trí th?c là ng??i có h?c v?n cao, chuyên m?n cao trong t?ng l?nh v?c, t?c là ta ?ã kh?ng g?n kh?i ni?m trí th?c v?i b?ng c?p. Ngày x?a ?ào Duy T? c? cu?c ??i có ?? gi? ?âu mà c? n??c g?i b?ng th?y. Bác H? ta c?ng v?y, nh?ng là Danh nh?n V?n h?o th? gi?i... Trí th?c là ng??i có h?c v?n cao, trong ?ó có nh?ng ng??i có b?ng c?p và có nh?ng ng??i kh?ng có b?ng c?p nh?ng ng??i ta t? h?c mà tr? thành nh?ng trí tu? l?i l?c. Nh?ng có ?i?u ki?n th? hai r?t quan tr?ng trong kh?i ni?m trí th?c là ph?i có t? duy ??c l?p, sáng t?o. V? cái th? ba là ph?i có kh? n?ng truy?n bá. Sinh th?i, ông Nguy?n Kh?c Vi?n có l?n ?ã t?m s? v?i t?i r?ng, ??i v?i m?t t? báo thi s? l??ng phát hành r?t quan tr?ng, nh?ng cái quan tr?ng nh?t là ph?i n?m ???c ??i ng? ??c gi? ??nh cao v?i chính nh?ng ??c gi? tinh hoa s? làm vi?c truy?n bá nh?ng gi? ?ã ???c vi?t trên t? báo.

Tác ??ng t?i xã h?i c?a t? báo nh? vi?c ?y s? l?n h?n nhi?u cái s? l??ng phát hành c? th? c?a t? báo.

- R?ng h?n nhi?u, nó ng?m vào ng??i ta và nó bi?n thành cái c?a ng??i ta, ??y m?i quan tr?ng. Cho n?n, t? báo sang tr?ng kh?ng nh?t thi?t có tiara l?n, nh?ng nó nh?m vào ??c gi? tinh hoa và ??c gi? tinh hoa ?y có kh? n?ng

truy?n bá. Còn ph?n bi?n ch? là m?t kh? n?ng c?a trú th?c. Nói ch? ph?n bi?n thì nêu hi?u nh? th? này, v? m?t khoa h?c, ph?n bi?n khác v?i ph?n bá. M?t s? anh em bây gi? hay nh?m ph?n bi?n v?i ph?n bá. Ph?n bi?n là nêu lên cái này ???c, cái này còn thi?u, cái này không ???c; ph?n bi?n khoa h?c là nh? th?, trong ph?n bi?n có ph?n ph?n bá nh?ng không ph?i t?t c? là ph?n bá. Trên th? gi?i ng??i ta ??u nói r?ng, báo chí làm nhi?m v? phanh phui là bi?u hi?n s? d?ng c?m, nh?ng khi báo chí ??a ra ???c các gi?i pháp cho các khúc m?c còn t?n t?i thì m?i là báo chí xây d?ng, ?óng góp...

M?i là báo chí anh minh...

- T?c là anh phanh phui c?ng t?t, nh?ng anh phanh phui thì m?i bi?u hi?n thái ?? d?ng c?m thô, ch?a ?óng góp gi? l?m ?âu. Báo chí gi?i pháp là ?àn anh c?a báo chí phanh phui.

M?t s? ng??i có thiên h??ng phanh phui và ?? ??y, ch? làm r?i m?i s? thô ch? không ngh? ra tìm l?i thoát hay cách tháo g?.

- Cái này thì trên th? gi?i ng??i ta c?ng ?ã k?t lu?n r?i, ch? không ph?i ? n??c ta ?âu. Báo chí gi?i pháp m?i là báo chí ?àn anh, mà ng??i làm báo có ??a ???c ra gi?i pháp thì m?i là ng??i làm báo ??nh cao. Ng??i làm báo phanh phui gi?i l?m c?ng b?ng anh công an, anh ?i?u tra viên, thám t? t? thô, ch? ch?a ph?i là anh xây d?ng...

M?t s? ng??i c? nói trú th?c là ph?i ??ng ??i l?p v?i nh?ng ng??i c?m quy?n. C? nói nh? th? thì Nguy?n Trãi không ph?i trú th?c hay sao? Ông ngh? th? nào, cách nh?n th? nào v?n ?? ?ánh giá trú th?c ?ích th?c?

- Vì trú th?c có t? duy ??c l?p, có h?c v?n nêu nh?ng ?óng góp ý ki?n c?a trú th?c không ph?i lúc nào c?ng trùng khít v?i ý c?a ng??i lãnh ??o. Nên ? ta có tình tr?ng m?t s? lãnh ??o tr?ng trú th?c nh?ng c?ng có khi ng?i g?p trú th?c, vì h? không mu?n nghe nh?ng l?i trái v?i ý ki?n mình. Bây gi? mu?n trú th?c ?óng vai trò ph?n bi?n t?t thì ph?i m? r?ng dân ch?. Và ng??i trú th?c khi ph?n bi?n c?ng nêu hi?u r?ng anh có ngh?a v? b?o v? chân lý nh?ng còn có ngh?a v? công dân trong quá trình ph?n bi?n, t?c là ph?n bi?n m?t cách xây d?ng...

Không ph?i ph?n bá?

- T?t nhiên, ph?i ph?n bá nh?ng gì không ?úng, không t?t. Bác H? c?ng nêu nhi?m v? "Phò chính, tr? tà". Lãnh ??o c?ng là con ng??i, cho nên lãnh ??o nào c?ng có th? có khuy?t ?i?m hay nh?ng ?i?u ch?a h?n ?ã chu toàn, nh?ng khi anh ph?n bi?n, phê phán, thì anh ph?i ??ng ? tâm th? nh? ng??i trong cu?c. Anh nêu hi?u r?ng, trong m?i s? ?ang di?n ra ??u có ph?n trách nhi?m c?a anh, ch? anh không ph?i là ng??i vô can...

Ngay nh?ng ng??i dân th??ng ph?i có trách nhi?m liên ??i; m?t dân t?c th? nào m?i có m?t chính ph? nh? th? ch?... Chính ph? có t? nhiên sinh ra ?âu, chính ph? nào mà ch?ng ???c hình thành t? dân...

- Cho nên khi nói v? trú th?c trong Ngh? quy?t c?a Trung ??ng v?a r?i có nói t?i trách nhi?m trú th?c ??i v?i T? qu?c, ??i v?i dân t?c, v?i m?c tiêu "dân giàu, n??c m?nh, xã h?i công b?ng, dân ch?, v?n minh". Nh?ng trú th?c còn có trách nhi?m v?i b?n thân, anh ph?i t? rèn luy?n b?n thân mình ?? làm ???c vi?c ?ó...

M?t m?t, ng??i lãnh ??o r?t c?n ???c nghe ng??i trú th?c ph?n bi?n, góp ý ki?n, nh?ng m?t kh?c, v? ph?n ng??i trú th?c thì c?ng r?t c?n bi?t kh?ng ph?i nói theo b?t k? ki?u nào, mà ph?i nói th? nào ??y ?? ng??i ta nghe l?t và mình có tính xây d?ng ch? không ph?i nói th? nào ?? làm tan "cu?c ch?i". Tính xây d?ng c?a ng??i trú th?c là r?t

quan tr?ng, có ph?i kh?ng, th?a ông?

- ?ó là trách nhi?m công dân. N?u anh xây d?ng cho T? qu?c mìn?n?n thi ??ng gâ?n?n s? m?t ?n ??nh, gâ?n?n phân t?m.

Trong m?i chuy?n, ngay c? trong s? g?p ý c?ng c?n c?o t?nh xây d?ng. T?c là sao? N?u ng??i trí th?c cho r?ng ý ki?n mìn?n là ph?i, mìn?n nói ra ?i?u ph?i, nh?ng n?u ng??i trí th?c kh?ng làm cho ?i?u ph?i ?y ???c ng??i c?n nghe th?ng hi?u thi? c?ng kh?ng n?n ch? trá?ch ng??i nghe mà ph?i t? trá?ch mìn?n tr??c, mìn?n ?ã kh?ng bi?t cách truy?n bá ?i?u ph?i... ?ã là trí gi? thi? ph?i nh? th?, ph?i "ti?n trá?ch k?"... Trong cu?c tranh c? c?a M? bâ?y gi?, tr?n c? s? d? li?u th?ng kê, các ?ng c? vi?n nói ra ?i?u ?óng ch?a ch?c ?ã hay, b?i vì, lú? n?o nói nh?ng ?i?u ?óng gi? ?? cho c? tri nghe, tin mìn?n m?i là ?i?u quan tr?ng. ? M? c?n nh? th? n?a là ? Vi?t Nam. Ông công nh?n nh? v?y kh?ng?

- Tôi ??ng ý và xin nói thêm: L?nh v?c t? t??ng là l?nh v?c ??i v?i ??i s?ng tinh th?n c?a con ng??i. Trong l?nh v?c t? t??ng ph?i có t?nh chi?n ??u và s?c thuy?t ph?c. Nh?ng ch? có s?c thuy?t ph?c b?ng lý l? khoa h?c, cách x? lý h?p lý, ??y ch?t nh?n v?n thi?n chi?n ??u m?i có hi?u qu?. H?p lý, có lý l? thuy?t ph?c thi?n ng??i ta s? nghe theo t? nguy?n, b?n v?ng; còn gâ?ra s? s? h?i thi?n có tuân theo nh?ng trong lòng kh?ng ph?c, cho n?n kh?ng th? lâ? b?n.

N?u nh?n v? x? h?i hi?n t?i c?ng nh? nh?n v? quá kh? l?ch s? d?n t?c, thi? ng??i trí th?c th?c s? c?n ph?i có gó?c nh?n bi?n ch?ng, kh?ng n?n áp d?ng nh?ng ti?u chí t? ?âu ??y v? ?? ?ánh giá nh?ng cái ?ã di?n ra trong nh?ng ?i?u ki?n l?ch s? x? h?i ho?n toàn kh?c. B?i n?u làm nh? th? thi? s? d?n ??n chuy?n ch?ng ta ph? nh?n vai trò c?a ti?n nh?n m?t cách vô l?i.

- Quy?t ??nh n?o n?o c?ng có b?i c?nh l?ch s? c?a nó. Có nhi?u thí d? v? nh?ng vi?c nh? th? l?m.

Vâng. Xin c?m ?n nh?a b?o lão thành H?u Th?.

H?ng Thanh Quang (th?c hi?n)

Theo ??i ?oàn K?t

Link bài viết: <https://nguoilambao.vn/nha-bao-huu-tho-1932-2015-tri-thuc-khong-vo-can>